

Jegindøs Færgesteder

Ved ANDERS SØRENSEN

FORUDEN de store Færgesteder, der tidligere er meddelt lidt om her i Aarbogen, kan Thisted Amt opvise adskillige smaa Færgesteder, hvis Opgave dog kun har været af lokal Art. De af Jegindøs Beboere, der havde Ærinde paa Mors og Thy, var jo i alle Tilfælde nødt til at bruge Vandvejen, og selv om adskillige Medlemmer af det lille Øsamfund var i Besiddelse af egen Baad, var der dog paa Øen gode Betingelser for at drive Færgen som Erhverv omend under ganske beskedne Former og uden officielt Stempel, og adskillige har givetvis ned gennem Tiderne drevet Færgeri eller maaske rettere sagt Baadfart som Erhverv eller som Bibeskæftigelse uden at spørge Myndighederne om Forlov og saa taget Vilkaarene, som de nu bød sig uden kongelig Bevilling og uden den dermed forbundne Beskyttelse mod Konkurrenter og ligeledes uden Afgift til det Offentlige, hvilken Afgift dog sjældnen beløb sig til mere end et Par Rd. aarlig, hvad der maaske nok var værd at ofre for at faa Myndighedernes Beskyttelse.

Det første Forsøg paa at faa sat lidt System i Tingene gøres saa sent som i 1824, da flere Beboere paa Jegindø beder Danske Kancelli bevilge Husmændene Poul Nielsen Østergaard og Jens Christian Poulsen Eneret paa Baadfart me llem Møllerodden paa Jegindø og Hellerør paa Thy. Amtmanden anbefaler Andragendet, men Generalpostdirektionen, der faar Sagen til Afgørelse, fandt det betænkeligt at give Eneret paa Baadarten og afslog Andragendet.

Næste Forsøg gøres 5. Marts 1830, da Eje ren af Tambohuset i Søndbjerg Sogn, Husmand Peder Pedersen Tamboe, søger Privilegium paa Overfarten til Jegindø, som han og hans Fader i mere end 50 Aar havde besørget. Han motiverer Andragendet med, at han nu gaes i Næringen af fremmede Fiskere, der overfører Rejsende for Betaling, og da Øens Sognepræst bor i Søndbjerg, og Jordemoderen har Bopæl i Hvidbjerg, tror han, at en privilegeret Færgefart paa dette Sted vil være af Vigtighed. Han har hidtil overført en Vogn for 24 Sk. og en Person for 8 Sk., og naar der var flere da for 4 Sk. for hver, hvilken Betaling han beder om maa blive approberet som fremtidig Takst.

Sognepræsten og Amtmanden anbefaler, men begge henviser dog til Baadejernens Ret til at bruge egne Befordringsmidler, samt at der ikke maa blive Tale om at overskride den for Færgeriet ved Odesund fastsatte Grænse.

Denne Gang gaar det bedre, thi allerede 23. April udstedes kongelig Bevilling paa Færgeriet, men med den Klausul, at saavel Beboere paa Jegindø som i Hvidbjerg og Søndbjerg Sogne, som selv ejer Baade, skal være berettigede til for deres egne Personers

Vedkommende at sejle fra Strandbred til Strandbred uden at benytte Færgeriet, ligesom det ogsaa tillades Fiskere at sejle fra Strandbred til Strandbred i egne Baade. Den af Peder Pedersen hidtil forlangte Betaling godkendes samtidig som fremtidig Taxt.

Dette Privilegium vakte Betænkeligheder paa Jegindø, hvis Beboere 16. Juni s. A. skriver til Rentekammeret om fremdeles at maatte have Lov til at bruge deres egne Baade til deres private Befordring, som de frygtede for Færgemandens Privilegium fratog dem Retten til.

I en Betænkning herover lader Rentekammeret skinne igennem, at Ansørgernes Ønsker ikke kan ses at være opfyldte ved de i Privilegiet fastsatte Bestemmelser, thi selv om disse Bestemmelser maaske kan forklares derhen, at Udtrykket ”for deres egen Person” ogsaa angaar Baadejernens Børn og Øvrige Familie samt Tyende, saa synes det dog, at de er udelukkede fra Tilladelse til f. Eks. at hente Præst og Jordemoder, dels at overføre endog deres egne Kreaturer eller eget Brændsel og andre Fornødenheder, for ikke at tale om, at de forskellige Baadejere vel heller ikke kan anses for berettigede til at fare fra Strandbred til Strandbred i een og samme Baad.

Endvidere har Rentekammeret ytret, at det formentlig er Beboerne paa Fastlandet, der vil have Gavn af Færgeindretningen, da Øens Beboere sandsynligvis allerede er i Besiddelse af de fornødne Baade. Den Omstændighed, at den Mand, til hvem Bevillingen er givet, er bosat paa Fastlandet, uden det er oplyst, om han skal holde en Færge paa hver Side, hentyder ligeledes til, at Indretningen er sket mindre til Fordel for dem, der agter sig til Fastlandet fra Jegindø end omvendt.

Hertil bemærker Amtmanden, at allerede for 26 Aar siden, da han overtog Embedet, følte Trængsel til en ordentlig Færgeindretning ved Jegindø, og at han formaaede den nuværende Færgemandens Fader til stedse at holde en Baad i Beredskab. Da der imidlertid fandt gensidige Klager Sted, og at en fast Forbindelse blev nødvendigere ved at Jegindø i gejstlig Henseende blev annekteret til Søndbjerg Præstekald, ansaa Amtet det for nødvendigt, at der blev oprettet et privilegeret Færgested. Om den nu udfærdigede Bevilling mener Amtet, at denne burde gives en saa vid Betydning, at der ikke kan længes nogen Hindring i Vejen for Afbenyttelse af de Baade, der ejes enten af een eller flere.

For Inderster og fattige Husmænd, der ikke selv ejer Baad, maa der i det enkelte Tilfælde vel kunne gives Undtagelse med Hensyn til Forpligtelse til at skulle benytte Færgen, da det ingenlunde har været nægtet Beboerne i alle mulige Ønskelige Anliggender

at benytte deres egne Baade, og Færgeren er saaledes kun bestemt for Rejsende, hvorfor Amtet anser denne Klage for at være en Følge af den enkelte Mands Uvillie mod Færgemanden.

Kongen har imidlertid Ønsket

Generalpostdirektionens Betænkning over Rentekammerets Indberetning, hvorfor Amtet atter tilskrives, idet man har antaget, at det var Ønskeligt og gavnligt for Samfærdigheden, at Peder Pedersen støttedes i den Næringsvej, hans Fader før ham har haft, og at den attraaede Færgebevilling kun skulde forebygge, at hans Næring intet Afbræk led ved de i Sundet færende fremmede Baade, som den meste Tid af Aaret opholdt sig der i Egnen, men det har ingenlunde været Hensigten at udvide hans Næringsvej til Skade for Øens og Fastlandets Beboere. Man har antaget, at den kongelige Bevilling er anvendt i Overensstemmelse hermed, og Generalpostdirektionen er enig med Amtet i, at Ansørgernes Ønsker om fremdeles at maatte benytte deres egne Baade til alle deres Befordringer maa anses for at være opfyldte.

Amtet er ganske enig med Generalpostdirektionen i ovennævnte Betragtninger og mener heller ikke, at der kan taales yderligere Indskrænkninger i Færgemandens Rettigheder.

Generalpostdirektionens Betænkning resulterer i en ny kongelig Resolution 10. Maj 1831, der forklarer den Færgemanden givne Bevilling saaledes, at Beboerne saavel paa Jegindø som paa Fastlandet, som selv ejer Baad, indenfor Færgestedets Grænser, maa benytte den i alle deres egne Anliggender, men det er ikke tilladt at overføre nogen for Betaling.

Hermed skulde der saa være gjort Ret og Skel til begge Sider, men det kneb dog lidt at holde sig de givne Forskrifter efterrettelige. Saaledes klager Færgemanden 1833 over Indgreb i hans Rettigheder, idet nogle af Øens Beboere har været saa snedige at foregive Medejerskab i de Baade, hvori de overførtes, hvorfor det henstilles til Amtet at lade de interesserede Parter fremvise Adkomstbevis.

Kort Tid efter lader Færgemanden atter høre fra sig. Han har paa egen Bekostning anlagt en Bro ved Tambohuset, og han maa nu døje den Tort at se de private Baadejere benytte den til Gene for ham. Denne lille Sag ordnes dog ganske let med en kongelig Resolution af 7. Februar 1834, der tillader ham at oppebære 4 Sk. Sølv for enhver Færgeriet uvedkommende Baad, der drister sig til at lægge til ved Broen, men dog kun under Forudsætning af, at Færgemanden for egen Regning holder Broen i forsvarlig Stand.

Peder Pedersen fik ikke mange Aar at virke i. Han døde 30. Marts 1843, kun 55 Aar gammel. Hans Enke, Gertrud Marie Christensdatter, der nu stod tilbage med 6 Børn, Ønskede at fortsætte Færgeriet bistaet af sine to Sønner Hans Peter og Niels Christian paa henholdsvis 21 og 17 Aar.

Enken faar dog straks at føle, at det ikke er saa let at staa alene. Hendes Mands Lig er næppe koldt, før

der gøres Attentatforsøg paa hans Færgeprivilegium. Paa selve Begravelsesdagen, den 7. April, forfatter 46 navngivne Mænd i Hvidbjerg Sogn følgende Skrivelse til Amtet:

”Det Færgeprivilegium, der i sin Tid forundtes den nu afdøde Peder Tambour, uden at nogen Oplysning om dets Gavnlighed for alle da indhentedes, har stedse været en Plage og en Tvangsbyrde for de nordre Byer og Dele af Thyholm, og hvorfor vil af Situationerne bitterlig kunne skønnes.

Jegindø, der er aflang og smal, ligger aldeles parallel med det nordlige Thyholm og kun adskilt fra dette ved et meget smalt Vand, der mod Syd udvider sig mere. Skal nu et Menneske fra Hindsels, Styvel, Hvidbjerg, Semb etc. over til Jegindø, hvorfra ofte Kreaturer og Sædekorn overføres hertil, da skal han først rejse $\frac{3}{4}$ Mil til Tambohuset, betale en dyr Overfart, rejse lige saa lang Vej fra søndre til nordre, Ende af Jegindø Land, atter igen samme Vej tilbage, atter over Færgestedet, igen betale og igen de $\frac{3}{4}$ Mil her paa Landet opad til sit Hjem. Denne Rejse, der lige fra Hjemmet og over til Jegindø kun udgør en Fjerdingsvej, bliver nu frem og tilbage 3 til 4 Mil lang og koster desuden Penge og altid Ophold og Spild af en hel Dag, skønt han ad den korteste Vej kunde gøre Turen paa et Par Timer.

Det er nu visselig en haard Tvang hver Mand, hvad enten han er gaaende eller kørende, her er underkastet, og Befordring og Transport af Korn og Kreaturer saa lang en Vej omkring, baade paa Jegindø og paa Thyholm, er ofte mere end Kornet og altid højst byrdefuld og tidsspildende og pengespildende.

Det høje Amt vil visselig erkende dette som saare indlysende, og hvor ofte man derfor har forsøgt at sønderrive dette tunge Baand - Sagsøgning og Mulktering detsaarsag have fundet Sted - herom kan vor gode Herredsfoged, Hr. Justitsraad Fischer vist give gode Vidnesbyrd. Men lige saa betænkeligt som det er ved nye og absolut nødvendige Indretninger og Privilegier at hæve gamle, naturlige og billige Fordele, ligesaa betænkeligt bør det vist ogsaa findes at udsætte for Fristelser til Overtrædelser, hvor hine Billigheder og gamle Rettigheder og Fordele daglig ægge til dem, og hvor Ubilligheder i hine nye Paalæg og nye Baand daglig staa for Øje.

Det er detsaarsag Undertegnede, som alle er Beboere af Thyholms nordre Byer, vores Ønske og Bøn: At det Privilegium, der meddeltes afdøde Færgemand, maa vorde indskrænket saaledes, at de nordre Byer her paa Thyholm, Styvel med Hindsels og Borregaard, hvilken sidste og naar Vandene er høje, har en Omvej til Tambohuset af 1 Mil, samt Semb, Hvidbjerggaard og Smerup bliver tilladt Overfart til Jegindø med egne Baade, hvorimod Hvidbjerg Sogns søndre Byer og det hele Øvrige Land, der har nærmest til Tambohuset, forbliver underkastede Færgeprivilegiet, om et saadant for Fremtiden skulle eragtes videre fornødent.

Hvidbjerg Sogn paa Thyholm, den 7. April 1843.”

Dette Forsøg paa Benspænd havde Hvidbjerg Sogneforstanderskabs Billigelse, men til Held for Enken var Herredsfogden af en noget anden Mening, thi da han 5. Maj fremsender Skrivelsen til Amtet, bemærker han kort og godt, at Hensigten er, at et Par paa det nordlige Thyholm boende Baadejere vil være Færgemænd for de omkringboende, og da noget saadant vilde være et Indgreb i den afdøde Færgemands Rettigheder, kan han ikke anbefale det efter hans Mening ugrundede Andragende, men derimod kan han tiltræde en af Søndbjerg-Odby Sogneforstanderskab afgiven Betænkning, som han selv har foranlediget fremsendt ved at spørge om Sogneforstanderskabets Mening om selve Andragendet, om der bør være et privilegeret Færgested mellem Thyholm og Jegindø, og om der i bekræftende Fald maatte være et mere passende Sted end Tambohuset.

Sogneforstanderskabets Formand, Sognepræsten i Søndbjerg, Thorning Christensen, skriver bl. a., at Andragendet maa siges at være ganske overflødig, da Ansøgerne jo netop i Privilegiet faar bekræftet deres Ret til at bruge egne Fartøjer. Forslaget betegner Præsten iøvrigt som uiværksætteligt, da Andragendet er underskrevet af ca. 50 Personer. Hver af disse maatte følgelig anskaffe sig en Baad, hvilket vilde udgøre en smuk Flotille, med hvilken de kunde iværksætte deres Overfart til Jegindø, men det findes dog utænkeligt, at sligt sker, da det vilde blive altfor bekosteligt for de meget faa Gange, de hver især vilde rejse til Jegindø, men dersom det er Meningen, at de paa fælles Bekostning vil anskaffe een Baad og ansætte en Færgemand, vil det give Anledning til, at Færgemanden i Tambohuset forurettes, hvorpaa saa vil følge Sagsøgning og Mulktering.

Andragendet findes i det hele taget urigtigt motiveret, thi dels udvider Fjorden sig først syd for Tambohuset, der ligger ved det smalleste Sted, hvorimod der nordpaa er bredere, og kan man i uroligt Vejr ikke ro over ved Tambohuset, kan det langt mindre lade sig gøre de andre Steder; dels er Overfarten ikke dyr, og dels er Vejlængden til Tambohuset, især fra Borregaard, angivet meget for lang. I det hele taget har flere af Ansøgerne, især Hr. Kjørulff paa Hvidbjerggaard, ikke meget længere til Tambohuset end til et hvilket som helst Sted ved Fjorden, dels fordi Rejsen til Jegindø anføres til $\frac{3}{4}$ Mil nordpaa, som om der ikke boede Folk paa andre Punkter af Øen end de nordligste. Kirken ligger lige overfor Tambohuset, og Jegindø ligger ikke blot ud for det nordlige Thyholm, men strækker sig syd paa udfor Helleris i Søndbjerg Sogn.

Da et Færgested ikke kan ligge lige nær ved alle, bør det nordlige Thyholms Beboere finde sig i at ligge noget længere borte fra Tambohuset end andre, og der bør ikke indrømmes dem noget andet Overfartssted.

Med Hensyn til Spørgsmaalet, om ikke der bør være en privilegeret Færgeforbindelse der paa Stedet, finder Sogneforstanderskabet det absolut nødvendigt,

thi Farten er ikke ubetydelig, og de Rejsende maa være sikker paa altid at kunne komme over, og med Hensyn til Færgestedets Beliggenhed anser man Tambohuset for mest passende og bekvem. Færgestedet er ikke blot til for det nordlige Thyholms Beboeres Skyld, men er ogsaa til for det sydlige Thyholms og Jegindøs Beboeres Skyld og for alle dem, der fra Mors og Salling vil over til Thyholm eller rejse videre til Hardsyssel eller i det hele taget vil videre over Odde Sund, og af denne Grund kan der næppe findes noget bedre Sted end Tambohuset, der ogsaa anløbes af Dampskibe.

Det var jo en grufuld Salve, der affyredes mod de 46 Thyholmere, der iøvrigt intet fik ud af deres Aktion. 4. Maj søger Gertrud Marie Christensdatter om gratis Fornøelse af sin afdøde Mands Bevilling til Færgeriet samt af een ham under 10. December 1842 givet Bevilling paa Krohold for Søfolk, og 25. Juli faar hun den Ønskede kongelige Bevilling mod at holde en kyndig Mand i sin Tjeneste og stedse have en forsvarlig Baad. Taxten forbliver som før, 8 Sk. pro persona, og naar flere overføres 4 Sk., og 24 Sk. for at overføre en Vogn, naar Hestene svømmer bagefter, ligesom der stadig maa opkræves 4 Sk. for at benytte Færgebroen ved Tambohuset.

8. Juni afholdtes der Syn over Færgemateriellet, der bestod af en mindre Baad i komplet Stand samt en stor Baad, der nylig er tjæret og er i brugbar Stand. Baadene er indrettede til at overføre Gods og Passagerer. Kreaturer maa svømme over, men den store Baad kan dog overføre et enkelt Kreatur. Den faste Bro er nedfalden og benyttes ikke (der kan altsaa ikke opkræves Bropenge). Ved Færgestedet er opsat et sortmalet Brædt med paamalet Taxt, og paa Jegindø fandtes Signal, der om Dagen er en oprejst Stage med et Brædt paa, medens der om Natten bruges en Lygte.

Som den kyndige Mand, der skulde forrette Tjeneste ved Færgeriet, benyttedes Sønnen Hans Christian, der de følgende Aar var Færgekarr, men foruden ham har Enken dog 4 andre Børn hjemme, hvoraf Sønnen Christen ogsaa hjalp til ved Færgeriet, saa der var egentlig ikke Mangel paa Mandskab, hvorimod Materiallet efterhaanden maa være gaaet i Forfald.

Amtet har dog stedse haft sin Opmærksomhed henvendt paa Færgeriet, thi 24. Oktober 1859 afleverer Amtsvejinspektør Husen, der har været paa Aastedet, et Forslag til Forbedring af Forholdene. Ejerinden er villig til at anskaffe fornødne Færgerevisitter, men kun paa Betingelse af, at det Offentlige vil anlægge en Bro paa hver Side. Husen finder Broerne nødvendige, eftersom Færgen ikke kan komme nærmere Land end ca. 50 Alen. Overfarten her finder han ganske vist ikke af større Betydning, men han anbefaler dog en Bro paa hver Side med et Brohoved paa 12 Alen med et aabent Løb bagud med en Bredde paa 4 Alen og herfra en Dæmning ind til Land opført med Sider af Sten og med Fyld af Ler og Grus. Hermed vil man opnaa, at Færgen ved daglig Vande vil have $2\frac{1}{2}$ -3 Fod Vand at flyde paa.

Bekostningen skønnes at blive 1107 Rd. ved Tambohuset og 1059 Rd. paa Jegindø.

30. November betyder Ejerinden atter sin Villighed til at lade Færge og Rekvisitter istandsætte, men hun kan dog ikke tilfredsstille de Rejsende, med mindre der i det mindste laves en Bro paa Jegindø, som hun dog mener kan være noget mindre end efter Husens Forslag. Husen bemærker hertil, at det ved Undersøgelse af Fjordbunden har vist sig, at der ved daglig Vande først vil findes 3 Fod Vand 50 Alen ude. Ved Jegindø bliver Fjorden paa nævnte Afstand paa een Gang meget dyb, hvorimod Fjordbunden paa den anden Side ved Tambohuset er temmelig flad og jævn i en meget større Afstand fra Land. Muligvis er stærke Vinde ikke saa meget til Hinder for Landingen ved Jegindø, som ved Tambohuset, og hvis dette er rigtigt, kan man muligvis undvære Bro ved Tambohuset, men herom har han dog ikke nogen bestemt Mening.

Amtsvejsinspektør Husens Forslag har aabenbart været lidt for kostbart, thi der kom ikke noget ud af det. Ejerinden meddeler 17. Juni 1861, at hun nu har faaet en ny Færge forsynet med en Hængebro, samt at hun har ladet opføre en Pælebro paa Jegindø, og hun beder nu om at faa en ny Taxt snarest. Herefter har Postvæsenets Konsulent i Færgesager, Kaptajn Leth besøgt Færgestedet, og 9. August skriver han til Generalpostdirektionen, at den nye Færge kan tage en Vogn og et Par Heste. Desuden haves en større Baad og to mindre. Den nugældende Taxt er fra 1843, men Ejerinden har dog for Overfart med Færgen taget 3 Mark, hvad han anser for passende. De Øvrige Taxter kan udmærket forblive i Kraft, men foreslaar dog 50 % Tillæg om Vinteren.

Om Færgestedet er Leth af en poget anden Mening end Husen. Han finder Færgebroer unødvendige, da Grunden paa begge Sider er fast, saa der med Sikkerhed kan køres til og fra Færgen. Færgeriet finder han af saare ringe Betydning. Ejerinden synes iøvrigt at hente sin Næring fra Ombord- og Ilandsætning fra Limfjordsdamperen, ligesom der ved Tambohuset ogsaa findes Oplagsplads for Tømmer tilhørende en Landsbyhandlende, hvorfor Forfatningen ved dette Færgested ogsaa synes bedre end sædvanligt.

Ejerindens Ønske om en ny Taxt opfyldes hurtigt. 9. November 1861 fastsættes følgende Taxt:

	Sommer	Vinter
For Færgen.....	48 Sk.	72 Sk.
For den store Baad.....	24 Sk.	36 Sk.
For en enkelt Person.....	8 Sk.	12 Sk.
For flere Personer paa én Gang	4 Sk.	6 Sk.

Sommertid 1. April til 30. September.

1867 sælger Gertrud Marie Christensdatter sin Ejendom til sin Søn, Christen Pedersen, der nu er 35 Aar, og da han anbefales af Sogneforstanderskaberne i Søndbjerg og Jegindø samt af Herredsfoged og Amtmand som et paalideligt og retskaffent Menneske,

faar han 21. Maj 1867 Bevilling paa Færgeriet ganske gratis.

Foruden omtalte Færgeforbindelse havde Jegindø ligeledes Færgeforbindelse med Mors. Færgeriet paa denne Rute blev ligeledes drevet ganske privat, men ogsaa her blev det første Forsøg paa at opnaa et Privilegium forgæves. 7. December 1819 ansøger Laurits Østergaard paa Jegindø Generalpostdirektionen om Eneret paa Færgefart mellem Øen og Mors. Amtmanden mener, at Sagen bør henvises til Amtets Afgørelse, da den nuværende Færgefart hviler paa en privat Forening med Jegindøs Beboere, og til Ugunst for Ansøgeren tilføjer Amtmanden, at Østergaard er uefterrettelig og ganske uskikket til at forestaa Færgefarten, og han har heller ikke de fornødne Rekvisitter, og iøvrigt mener Amtet ikke, at Færdselen mellem disse Øer er saa betydelig, at det kan være nødvendigt at oprette et Færgeri der. Efter denne Udtalelse blev Andragendet naturligvis afslaaet.

Den allerede eksisterende Forbindelse mellem de to Øer ophævedes naturligvis ikke, men fortsattes som et privat Foretagende med Amtets billigelse. Saaledes approberedes 23. Marts 1827 en Aftale mellem Jegindøs Beboere om at overføre kongelige Embedsmænd, Breve m. m. mellem Mors og Jegindø. Denne Overenskomst fornyedes ved Amtets Approbation 4. Maj 1836 med Anders Nielsen Wenøe og Peder Christensen Husted af Jegindø som Underskrivere. For en Betaling af 8 Td. Byg aarlig havde disse to Mænd paataget sig at overføre Breve fra Lund Odde til Jegindø, og paa denne Maade fortsattes Færgeriet uforstyrret.

1841 forsøgte Skipper Peder Jensen af Jegindø dog at faa Eneret paa Færgefarten, men efter Henstilling fra Amtet fik han Afslag; idet man indtil videre fandt den bestaaende Ordning passende efter de lokale Forhold.

1847 bliver der imidlertid atter Røre om denne Færgerute ved et Andragende af 6. November fra Proprietær Christian Bonne til Gammellund om Bevilling paa Eneret til at overføre Personer og Gods med Baad mellem Mors og Jegindø samt om Bevilling til Gæstgiveri og Krohold i den Bygning, han agtede at lade opføre ved Lund Odde.

Rygtet om Bonnes Hensigter naaede snart Jegindø, hvor Jens Jensen og Jens Pedersen Husted, de nuværende Færgefolk, 5. December indsender Andragende om Eneret paa Overfart med Baad fra Lund Odde til Jegindø og omvendt.

I Anledning af disse Ansøgninger spørger Herredsfoged Rummelhoff i Nykøbing Præsten i Søndbjerg om hans Mening. Denne finder Gæstgiveri paa Stranden ved Lund hensigtsmæssig, hvorimod han finder det mindre hensigtsmæssigt at tage Færgeriet fra de nuværende Færgefolk, der ikke har andet at leve af og tillige har bekostet Baade, der er gode og forsvarlige.

Herredsfogden selv anbefaler ligeledes Gæstgiveri paa Stranden, ligesom han anbefaler, at Bonne faar

Pligt til at forsyne de Rejsende med Befordring efter Vognmandstaxt. Om selve Færgeriet finder han det Ønskeligt, at der anbringes Baade paa begge Sider, men skal Færgeriet fortsat drives fra den ene Side, maa det anbefales at give Bevilling til Jensen og Husted, da man ikke skal tage Levebrødet fra disse to fattige Mænd for at give det til den velhavende Bonne.

Efter disse to Udtalelser anbefaler Amdsraadet begge Ansøgere til fra hver sin Side at udøve Færgeriet, og Generalpostdirektionen gaar ind herpaa og beder om at faa nye Andragender indsendt fra begge Parter.

15. Juni 1850 giver Bonne Generalpostdirektionen Meddelelse om, at han gerne paatager sig Færgefarten fra Mors til Jegindø, skønt det ikke vil være lønnende, da der skal holdes 2 Færgekarle, ligesom han ogsaa vil paatage sig Landtransporter. Samtidig benytter han Lejligheden til at gøre opmærksom paa, at de to Baade, der nu benyttes, ikke er i forsvarlig Stand. Han kan skaffe Hundreder af Klager over de nuværende Færges og Efterladeren saavel med Hensyn til Betjening af de Rejsende som til, at de lader kongelige Breve ligge hos ham paa Gammellund halve Dage efter, at Signalet er hejst, og som Regel afhentes der i Vintertiden mellem Kl. 3 Eftm. og Kl. 9 Form. ingen Breve uden forudgaaende Aftale. Skrivelsen er fremsendt af Herredsfoged Rummelhoff, der dog ikke kender noget til de omtalte Klager, saa det har vel ikke været saa slemt endda.

Herefter indstilles til Finansministeriet at søge udvirket, at der gives kongelige Bevillinger til Bonne paa Færgefarten fra Lund Odde til Jegindø og til Jens Jensen og Jens Pedersen Husted fra Jegindø til Lund Odde, naar nye Ansøgninger er modtaget, ligesom der, inspireret af Bonne, foreslaas følgende Taxt for begge Veje:

Naar en hel Baad Fragtes:	Sommer	Vinter
A. 1. For den større Baad	24 Rbsk.	32 Rbsk.
2. For den mindre Baad	16 Rbsk.	20 Rbsk.
B. For Transport med en allerede fragtet Baad eller naar denne alligevel skal over:		
1. For en voksen Person	8 Rbsk.	10 Rbsk.
2. For et Barn	4 Rbsk.	5 Rbsk.
3. For en Td. Korn	3 Rbsk.	4 Rbsk.
4. For et Kvæghoved	6 Rbsk.	8 Rbsk.
5. For en svømmende Hest.	6 Rbsk.	8 Rbsk.

24. April 1851 søger Jens Jensen og Jens Pedersen Husted atter om Eneret paa Færgefarten og denne Gang i begge Retninger, da de har erfaret, at Bonne ikke, trods Løfte om Bevilling, Ønsker at etablere nogen Færges. Jegindøs Sogneforstanderskab anbefaler, og Herredsfoged Rummelhoff tilføjer, at Bonne kun vil tage sig af Færgeriet, dersom han faar Eneret, saa Bevillingen maa altsaa gives til ham eller til de to andre. Aaret efter, 12. Februar 1852, meddeler Rummelhoff, at Bonne kun vil opgive sin Begæring om Eneret paa Betingelse af, at der paa

Mors opføres et Hus, der forsynes med Krobevilling, og at han er villig til at opføre et saadant, men paa Betingelse af, at dets Beboere faar Ret til Færgesart.

Sagen synes paa nærværende Tidspunkt at blive lidt for vidtløftig. 25. Marts 1852 indberetter Amtmanden til Generalpostdirektionen, at Indenrigsministeriet er villigt til at give Bonne Bevilling til Krohold, naar Huset er bygget, men Bonne synes ikke at have ment det alvorligt, og for at faa en Ende paa det, anbefales det at give Jens Jensen og Jens Pedersen Husted Eneret paa den hele Færgesart. Generalpostdirektionen svarer 12. Juni tilbage, at Amtet maa se at faa at vide, hvad Bonne egentlig vil, og der maa nu sættes en passende Frist for Indsendelse af Ansøgning, da man ellers vil give Bevilling til Jensen og Husted.

Kort efter svarer Amtet tilbage, at Bonne nu har erklæret sig villig til at færges fra Mors til Jegindø samt opføre en Bygning til Værtshus. Amtet anser det for hensigtsmæssigt at gøre det til Betingelse, at begge Bevillinger gensidig skal være afhængig af saavel Kroholdets som Færgesartens Bestaaen samt at det paalægges Husets Beboere at etablere en Befordringsstation, saafremt en saadan i Tidens Løb viser sig nødvendig. Herpaa svarer Generalpostdirektionen 19. Oktober, at Indenrigsministeriet vil gøre Bonnes Bevilling til Krohold afhængig af Færgesartens Vedbliven, og at der i Udkastet til Bevilling paa Færgesart fra Lund Odde til Jegindø vil blive indført Forpligtelse til at afgive Landbefordring for de fra Jegindø kommende Rejsende til almindelig Vognmandstaxt.

Som før nævnt havde Amtet antydnet, at Bonne ikke havde ment det alvorligt, og det er troligt nok, for de følgende Aar sker der intet i Sagen, som Generalpostdirektionen ganske simpelt har henlagt, og de to gamle Færgemænd fortsatte nu Færgeriet som hidtil, altsaa uden Bevilling.

Det varede dog ikke mange Aar, før der atter meldte sig Konkurrenter. 6. Januar 1859 indsender to Husmænd og Fiskere, Mads Pedersen Roi og Mads Christian Christensen, begge af Bøl, Ansøgning om Privilegium paa Færgesart mellem Jegindø og Mors, vel anbefalede af Sogneforstanderskaberne for Jegindø samt Øster- og Vester Assels Sogne og tillige af Herredsfoged Rummelhoff og Proprietær Bonne til Gammellund. Dette Skridt havde til Følge, at den gamle Færgemand, Jens Jensen (Husted), og hans Stedsøn, Thomas Pedersen, 25. Januar indsender tilsvarende Ansøgning og henviser til, at Færgesart har været i Familiens Besiddelse i mere end 40 Aar og at Thomas Pedersen er Krigsinvalid, men har dog ikke hidtil søgt Pension af Staten. Deres Ansøgning anbefales ogsaa af Jegindøs Sogneforstanderskab samt af Herredsfogden. Imidlertid anbefales Roi og Christensen baade af Postinspektør Zahrtmann og Amdsraadet, og Generalpostdirektionen indstiller da til Finansministeriet, at disse to faar Bevillingen.

I Ministeriet er man dog ikke sindet til uden videre at følge Indstillingen, men Ønsker en klar Udtalelse

om, hvorfor man vil vrage de nuværende Færgfolk til Fordel for de to andre, der ikke tidligere har beskæftiget sig med Færgeri.

Generalpostdirektionen afæsker nu Amtet en nærmere Forklaring, der straks indløber. Et af Amsraadets Medlemmer, Proprietær Bonne, hvis Aand altsaa stadig svæver over Vandene, har anset det for vanskeligt for de nuværende Færgfolk at tilvejebringe gode og tidssvarende Færgerekvitter, hvorimod Roi og Christensen er i Besiddelse af de fornødne Midler, og da Bonne er det Medlem af Raadet, der bor nærmest, har man ment at burde følge ham, og til yderligere Vidnesbyrd om Indstillingens Rigtighed medsender man en Anbefaling af Roi og Christensen fra samtlige Jegindøs Beboere paa nær 8-10 Mand, hvoraf en Del var fraværende. Jens Jensen og Stedsøn, der nu begge kalder sig Husted, har fremskaffet en Erklæring fra Sogneforstanderskabet paa Jegindø gaaende ud paa, at de maa anses for bedst kvalificerede paa Grund af deres tidligere Beskæftigelse.

Generalpostdirektionen vil imidlertid ikke fravige sin tidligere Indstilling, men dersom Ministeriet foretrækker Husted og Stedsøn, har man intet derimod, men disse bør da stille Sikkerhed for, at de er i Stand til at opfylde de Fordringer, der maa stilles til Færgemateriellet. Finansministeriet anser dog Husted og Stedsøn for de bedst egnede og meddeler Generalpostdirektionen dette 27. Juli med Bemærkning om, at de inden en passende Frist maa skaffe det fornødne Materiel, der bør bestaa af en Færge samt en større og mindre Baad med Tilbehør. Denne Beslutning meddeles Amtet, der ansætter Fristen til 1. April 1860, men paa Hustedes Begæring udsættes den til 1. Maj.

Jens Husted holdt sit Løfte, thi efter en Synsforretning den 14. Maj 1860 findes der en ny Færge, der betegnes som solid og smukt bygget samt velindrettet med 3 Aarer, 2 Hager og 2 Landingsbroer og beregnet til at overføre 12 Kreaturer paa een Gang eller en Vogn og 4 Heste. Desuden findes en Færgebaad i god og komplet Stand med 3 nye Aarer samt en mindre Baad ligeledes i god Stand. Til Baadene fandtes 6 Reserveaarer og 6 Baadshager. Desuden fandtes en mindre Pram med Tilbehør.

Herefter udfærdigedes der 21. Juni 1860 kongelig Bevilling til Jens Jensen Husted og Thomas Pedersen Husted mod en aarlig Afgift af 2 Rd. Taxten sættes til 56 Sk. for Færgen, 24 Sk. for den større Baad og 16 Sk. for den mindre.

Herefter var der omsider bragt Orden i Bevillingsspørgsmaalet. Hvordan det ellers stod til ved Færgestedet erfares gennem Kaptajn Leth, der efter en Inspektionsrejse 9. August 1861 skriver herom til Generalpostdirektionen. Distancen over Vandet er ca. 3000 Alen, og da der ved Morssiden findes ujævn Grund og en Sandrevle, frembydes her store Vanskeligheder saavel for Færgen som for Ud- og Indskibning. En Bro vil være paakrævet, men behøver dog næppe at være mere end 60 Alen lang og

6-8 Alen bred, og Bekostningen kan næppe blive større, end Amtsvejvæsenet kan klare det. Paa Jegindø kan man som hidtil klare sig uden Bro. Hvad angaar Færgetaxten, beklagede Thomas Pedersen Husted sig over, at den ikke fastsætter nogen yderligere Betaling, naar Færgen eller Baaden overfyldes af Mennesker, og det synes derfor rimeligt, at der i Taxten nærmere fastsættes Betaling pro persona udover et bestemt Antal pr. Fartøj, samt at der bør være en særskilt Taxt i Vintertiden. En Forhøjelse i Forbindelse med et Broanlæg, finder Leth nødvendigt, hvis dette Færgested, der staar paa ret svage Fødder, ikke skal gaa til Grunde. Thomas Pedersen Husted er nu ene om det, da Stedfaderen nylig er død.

Det var altsaa Kaptajn Leths Syn paa Færgestedet. Noget anderledes saa Vejinspektør Husen paa det. Han skriver herom 26. Oktober 1861 bl.a., at der strækker sig meget betydelige Grunde langt ud i Fjorden, og i det smalleste Løb varierer Vandstanden fra 1 til 4 Fod. Hvis der skal være en Færgebro, maa den være mindst 100 Alen lang og vilde være udsat for Isdrift om Vinteren. En saadan Bro vilde koste ca. 2000 Rd., og muligvis vilde Tilsanding nødvendiggøre Forlængelse af den ud til dybere Vand. Færgestedet finder han ikke særlig meget benyttet. Færgen gaar over Sundet hver eller hver anden Dag, og undertiden er der 5-6 Dage mellem hver Tur.

Denne Hr. Husens Udtalelse forelægges Amsraadet, der ikke vil bebyrde Amtsfonden med Anlæg af Færgebro ved dette ubetydelige Færgested, da Overfarten ikke staar i Forhold til Udgifterne, hvorimod Amsraadet ikke har noget imod en Taxtforhøjelse.

De Lærde, Leth og Husen, var svært uenige om, hvad et Broanlæg vilde koste. Leth giver Overslag over hvad en Brovase af Smaasten af 100 Alens Længde, 6 Alens Bredde foroven og 9 Alens Bredde i Bunden med 3 lave Bolværker for Enden, det hele 1 Fod over daglig Vande, vil koste ved Hesterodde. Hertil vil han bruge 50 Kubikfavn Stenfyld á 10 Rd. iberegnet Transport, 2 Alen Bolværk med jernbeslaaede Pæle á 12 Rd. og for Opsyn og til uforudsete Udgifter 76 Rd., ialt 900 Rd. Et saadant Anlæg mener han udmærket kan modstaa Isdrift. Dette Overslag kritiserer Husen 23. Januar 1862. Brohovedet finder han for smalt til at faa et Køretøj over i Færgen fra, og Stenral mener han ikke kan faas til Leths Pris, da der intet saadant findes i Nærheden af Hesterodde.

Striden kunde de Herrer have sparet sig, thi der kom intet ud af det, da ingen vilde betale, men den Ønskede Taxtforhøjelse kom 26. Juli 1862 og kom til at lyde saaledes:

	Sommer	Vinter
For Færgen	56 Sk.	84 Sk.
For den større Baad.....	24 Sk.	36 Sk.
For den mindre Baad	16 Sk.	24 Sk.
For flere Personer paa én Gang for hver.....	8 Sk.	12 Sk.

Efter Jens Jensen Hustedes Død indtræder Peder Christensen Mouritsen i hans Sted og faar 30. Maj 1863 Bevilling sammen med Thomas Pedersen Husted, der dog allerede fratræder 3 Aar efter, og 30. August 1866 faar Peder Christensen Mouritsen Bevilling alene. Da han er uformuende og lige har købt Ejendommen samt Færgeredskaberne, bevilges han 20. Oktober 1866 et Laan paa 50 Rd. til Køb af en større Baad. Aaret efter faar Peder Christensen, som han nu kaldes, atter en lille Haandsrækning fra Postvæsenet. Postinspektør Zahrtmann har været en Tur paa Jegindø og fundet det paakrævet, at der opføres nogle simple Træbroer, som han mener, Færgemanden indenfor en Frist af 4 Uger kan opføre mod et Tilskud af 8 Rd. fra Postkassen, hvilket han ogsaa gaar ind paa, og Broerne bliver straks opsatte som en noget tarvelig Erstatning for det af Kaptajn Leth foreslaaede Broanlæg, men det har sikkert været tilstrækkeligt at ofre i Betragtning af Færgestedets ringe Betydning eller den Maade, det passedes paa, thi Aaret efter faar Færgemanden en veritabel Politisag paa Halsen.

27. August 1868 sender Proprietær Bonne i Klageform en for Færgemanden lidet smigrende Skrivelse til Generalpostdirektionen. Overfarten passes paa en aldeles uforsvarlig Maade, hvad han daglig har for Øje, da han bor tæt ved Færgestedet. Det varer som Regel 1-2 Timer fra Signalet hejses, til Baaden kommer, og i Almindelighed sker Overfarten med en Pram roet af een Person.

Tidligere paa Sommeren (Datoen huskes ikke) hejstes Signal for den mindre Baad Kl. 7½ for at overføre Proprietær Munch til Pederslund, Forvalter Bendix paa Cathrinelund og Hr. Bonne selv, og først efter en Times Forløb kom en Mand over med en Pram, og da det formentlig var umuligt for denne ene Mand alene at ro tilbage, overtog Munch den ene Aare, og det var dog besværligt, ligesom de blev oversprøjtede med Søvand, da Prammen ikke er beregnet til at modstaa Søgang.

2. August Kl. 4 Eftm. højste Bonne Signalet for Færgen. Skønt det var blikstille, kom den dog først næste Morgen Kl. 7 ført af 2 Personer, der som Grund for Udeblivelsen anførte, at Færgen var sunket Lørdag Eftermiddag, hvad der ofte var Tilfældet, da den ligger for Anker paa aaben Strand. Imid lertid faldt Vinden om Natten, og efter Bonnes Mening var der ingen Grund til at lade Færgen blive liggende Søndag over, da den i Løbet af en Times Tid kunde hæves og pumpes tom.

26. August kom Proprietær Kastberg til Ballegaard ved Lemvig og vilde overføres fra Jegindø til Mors, men han kunde ikke blive sat over, da der kun var een Mand nærværende, og han kunde formedelst høj Sø ikke ro over alene.

Bonne kunde anføre flere Tilfælde af lignende Art, ligesom Posten alt for mange Gange forsinkes.

Denne Klage sendes til Amtmanden, der lader den behandle som Politisag, og gennem hele 6 Retsmøder

foretoges adskillige Afhøringer i Tiden 26. September til 21. Oktober. Peder Christensen nægtede at kende noget til den paastaaede Ventetid paa 1-2 Timer. Prammen, der iøvrigt kan bære 8 Personer, brugtes kun i tre Uger, medens den mindre Baad var under Reparation. Proprietær Munchs Hjælp var overflødig, da Færgekarlen godt kunde klare Turen alene.

Omtalte 2. August var det ikke som i Klagen anført vindstille, men Blæst, da Signalet blev hejst. Der blev straks sendt en Mand over for at meddele, at Færgen var sunket, men Bonne forlangte bestemt at faa Færgen, og han maatte altsaa vente, til den blev hævet, hvad der ikke kunde ske i Blæst. Da Vinden lagde sig om Aftenen, blev Færgen hævet, og Peder Christensen roede selv over for at spørge, om Bonne vilde over samme Nat, hvad han efter Sønnens Udsagn ikke vilde, og Christensen ventede da til næste Morgen.

Besværingen over Proprietær Kastbergs Overfart er Færgemanden ganske ukendt med, ligesom han heller ikke kendte noget til Forsinkelsen af Posten. Af Mandskab havde han for Tiden een fast Færgekarl, der havde været hos ham i tre Uger, og ellers antog han Reservemandskab blandt de nærmestboende Fiskere.

Færgemandens Forklaring bekræftedes af Fiskerne Mogens Olesen og Thomas Pedersen. Indsieder Hans Chr. Thomsen af Hvidbjerg var til Assistance en Del af Sommeren, og i den Tid blev Prammen ikke benyttet. Kastberg blev sat over i den lille Baad. Da denne rekvireredes, var Færgemanden ikke hjemme, og hans Kone vilde da hente en nærboende Mand til Hjælp, hvad Kastberg dog ikke Ønskede, da han godt kunde tage den ene Aare, hvad han dog ikke kom til, idet en Havbo, der ogsaa vilde over, tog den, hvorimod Kastberg roede den ene Aare, da han senere paa Dagen blev færget tilbage igen.

Proprietær Munch og Forvalter Bendix, der ogsaa afhørtes, godkendte Bonnes Fremstilling, ligesom Postføreren forklarede, at han nogle Gange havde ventet fra et Kvarter til en halv Time paa Posten fra Jegindø, hvorimod Købmand Mads Isager paa Jegindø, der havde fast Aftale med Færgemanden, fandt alt i bedste Orden.

Herredsfogden i Nykøbing, der ledede Forhørene, fandt efter det oplyste Færgemandens Ledelse af Færgeriet saare mangelfuld og taxerer Forseelsen til en Bøde paa 10 Rd. til Stedets Fattigkasse, men Peder Christensen nægter at betale, hvorimod han vil sørge for, at der altid er tilstrækkeligt og dueligt Mandskab tilstede.

Efter Indstilling fra Amtmand og Herredsfoged tillader Finansministeriet 27. Maj 1869, at man affordrer Peder Christensen Bevillingen.

Selv om Færgeriet var uden Betydning for Postvæsenet, fandt Generaldirektoratet det dog betænkeligt at inddrage Bevillingen og spørger Amtet, om Færgeriet nu vil ophøre, eller om man vil træffe Foranstaltninger til Fartens fremtidige Bestridelse. Postvæsenets Betæneligheder deles ogsaa af

Sogneraadene i Øster Assels og Jegindø, og Herredsfoged Seydevitz meddeler nu, at Peder Christensen overfor ham har erklæret sig villig til at betale Bøden, og det henstilles derfor, at han faar Lov til at beholde Bevillingen, hvilket tillodes mod Bødens snarlige Indbetaling.

Hermed var denne Historie ude af Verden, men inden dette Færgested forlades, skal lige fortælles lidt om Peder Christensens senere Trængsler. 13. September 1871 klager han over, at en Husmand paa Jegindø har borttaget nogle Sten, der tjente som Landgangsbro paa Morssiden, ligesom han ogsaa har gjort Indgreb i Færgeretten ved at overføre Passagerer og Gods fra Jegindø til Mors. 29. September klager han over flere Personer, der gaar ham i Næringen, men Herredsfogden kan ikke hjælpe ham og raader ham til civilt Søgemaal.

5. Oktober s. A. klager han atter over Bortfjernelsen af omtalte Sten. Han maa nu bære de Rejsende i Land i Stedet for at kunne lade dem spadsere i Land ad den interimistiske Landgangsbro, Stenene dannede. Hans Klage faar Postvæsenet til at

spørge til de Træbroer, der i 1868 opførtes med Støtte fra Postkassen, og som Færgemanden havde forpligtet sig til at vedligeholde. En Synsforretning 1868 omtaler den ene Bro som værende i god Stand, hvorimod den anden var bortskyllet under en Storm, men den blev da lovet erstattet af en ny. Hertil bemærker Herredsfogden, at de omtalte Broer bortreves af Strømmen i Vinteren 1868-69, og de blev ikke senere erstattede af nye. Iøvrigt finder han heller ingen Anledning til at kræve nye faste Broer, da de ret hurtigt vil blive Ødelagte af Vind og Strøm, ligesom Overfarten er af saa ringe Betydning, at det vil være tilstrækkeligt med løse Broer. Postvæsenet fandt herefter ingen Grund til at kræve nye Broer, men paalagde dog Færgemanden at vedligeholde de løse Broer.

KILDER:
Thisted Amts Færgesager Pakke IV.
Generalpostdirektionens Sekretariats Journaler og Brevbøger 1808—48.

(Kilde: Historisk Årbog for Thisted amt 1952, side 332-358)